

Banen gav Lystrup vokseværk og satte Elsted i skyggen

Der var gang i rugbrødsmotoren i oktober 1968, da der blev der afholdt sæbekasserally ved handelscentret i Lystrup. Foto Jørn Timm, 1968, Aarhus Stadsarkiv.

Lystrup kender de fleste århusianere til, men det kniber nok lidt mere, når det kommer til Elsted. Ikke desto mindre var Elsted hovedbyen i området, da Elsted Kommune blev oprettet i 1842.

Elsted Kommune blev oprettet i 1842 som en del af en lov om landkommunevæsenet. Det betød, at der i hvert sognedistrikt skulle oprettes et sogneforstanderskab, hvor den lokale sognepræst og de største godsejere automatisk var medlem. Resten af medlemmerne, som talte mellem 4 og 9 personer, blev valgt af sognets mandlige beboere over 25 år med jordværdier af mindst én tønde såkaldt hartkorn.

Det var dermed områdets i forvejen toneangivende mænd, der også kom til at tage de vigtige beslutninger inden for kommunerne. Sogneforstanderskabet tog sig hovedsageligt af sager vedrørende fattigvæsen, skoler og veje. I 1868 trådte en ny landkommunallov i kraft, der erstattede sogneforstanderskabet med et sogneråd, der også havde ansvaret for den økonomiske forvaltning.

1. april 1970 var det slut med selvstændigheden for Elsted Kommune, da den blev lagt ind under Aarhus Kommune med indførelsen af kommunalreformen.

Geografien

I 1960 havde kommunen et areal på 797 hektar og var omgivet af kommunerne Vejby-Risskov, HjortshøjEgå, Tødbjerg-Mejlby og Elev, der alle blev en del af Aarhus Kommune ved kommunalreformen i 1970. I kommunen lå der udover Elsted også byen Lystrup samt en række større gårde som Kærgård, Asmusgård og Elstedgård. Jorden i det område, som Elsted Kommune dækkede, består af frugtbar leret jord i et småkuperet, højtliggende terræn langs en gammel israndslinje. Fra Elsted skræner terrænet ned mod Lystrup og videre mod Egå-dalen. I kommunen findes Sønderskov, der ligger som et grønt åndehul mellem industrier, boligblokke og parcelhuse.

Udviklingen før 1900-tallet

Området, som Elsted Kommune dækkede, har været beboet siden oldtiden, hvilket blandt andet bronzealderhøjen Blindemandshøj vidner om. I området opstod et bondesamfund, og i middelalderen blev der bygget kirke i Elsted.

I midten af 1800-tallet var der i kommunen 376 indbyggere fordelt på 24 gårde og 23 huse. Bygningerne i Elsted lå stort set alle langs bygaden og den åbne plads, den såkaldte forte.

Lystrup var på dette tidspunkt blot en lille landsby, der hverken havde kirke eller skole og var delt mellem Elsted og Egå sogne. Ved hovedgården Kærgård lå et teglbrænderi, der producerede mursten og drænrør, men ellers var stort set alle kommunens indbyggere beskæftiget inden for landbruget.

Fra slutningen af 1800-tallet begyndte tyngdepunktet at skifte fra Elsted til Lystrup. Ved Elsted var der ingen vigtige trafikruter, men i 1877 blev der i forbindelse med anlæggelsen af Aarhus-Ryomgaardbanen indviet en station i Lystrup. Ved siden af stationen blev der samtidigt opført en kro, som kom til at dele bygning med købmandshandel og bageri med tilhørende udsalg. Omkring stationen opstod Bygaden med handel, håndværk og mejeri, og der gik ikke lang tid, før Lystrup havde overhalet Elsted i indbyggertal.

Udviklingen fra 1900-tallet

Lystrups udvikling som stationsby fortsatte stille og roligt på den anden side af århundredeskiftet, mens Elsted stadig var en lille landsby. Den helt store udvikling i kommunen kom først i 1950'erne.

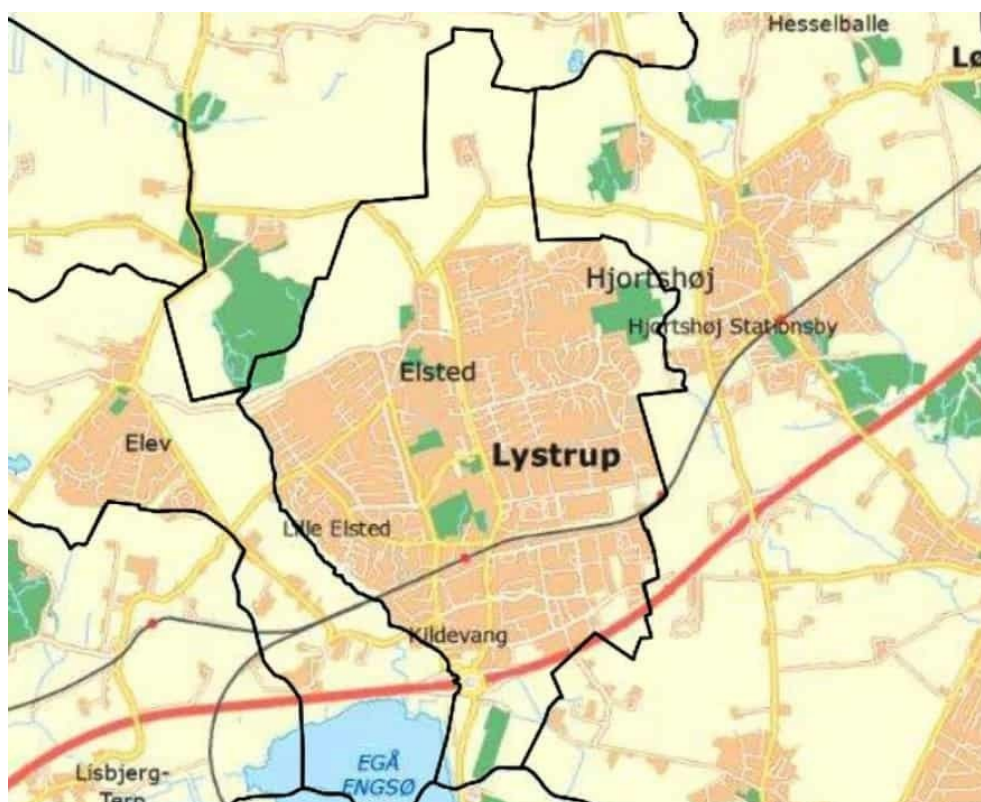
I 1952 lavede kommunen et mageskifte med nabokommunen Hjortshøj-Egå Kommune. Her afstod Elsted jord i den nordøstlige del af kommunen, som blev indlemmet i Hjortshøj-Egå Kommune, mens kommunegrænsen i sydøst til gengæld blev flyttet, så hele Lystrup nu lå i Elsted Kommune.

Desuden begyndte kommunen at opkøbe gårde og udstykke grunde til parcelhuse og industri. I 1961 købte kommunen eksempelvis Hedeskovgård med et areal svarende til 70 parceller.

På ganske få år blev kommunens indbyggertal fordoblet, så det i 1967 nåede op på ca. 2000 indbyggere. Sideløbende med parcelhusbyggeriet foregik et ret betydeligt byggeri af virksomheder på et industriareal, kommunen erhvervede på Møgelgårdsvej.

Kommunen arbejdede aktivt med at lokke industrier til, og allerede i 1955 blev G.A.L. Thorsens fabrik på Lille Elstedvej indviet. Virksomheden, der især blev kendt for at lave stålvaske, var blevet inviteret til at placere sin fabrik i kommunen af et initiativudvalg, og fabrikken blev endog placeret uden for det ellers afsete industriområde. Initiativet virkede og var med til at sætte kommunen på landkortet som et attraktivt sted for andre industrivirksomheder, som eksempelvis Terma.

Væksten fortsatte efter kommunalreformen i 1970, og de mange parcelhuskvarterer, der blev anlagt i kommunen, gjorde, at Elsted og Lystrup med tiden voksede sammen til et sammenhængende byområde. I 1989 blev Lystrup Kirke bygget, og Lystrup Sogn blev udskilt fra Elsted Sogn i 1990. I dag er der i øvrigt kun få marker imellem bebyggelsen Elsted-Lystrup og nabobyerne Elev mod vest og Hjortshøj mod øst.

Kortet viser, hvor kommunegrænsen gik i 1969 inden den store kommunesammenlægning. Kilde : <http://digdag.dk/>